

306. KÁROLYI MIHÁLY A MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUMHOZ

(Párizs, 1947. augusztus 25.)

Tárgy: Bizalmas jellegű alapok átadása a párizsi magyar követség vezetésének átadása alkalmából

11 951/1947 számú jelentésemre való hivatkozással a bizalmas jellegű alapok átvételéről készült jegyzőkönyvet van szerencsém csatoltan tisztelettel felterjeszteni.¹

MOL XIX-J-30-a 22. doboz (fogalmazvány)

¹ A mellékelt jegyzőkönyv szerint Károlyi augusztus 25-én átvette Szakasits tanácsostól a rendkívüli alaphoz talált 1 307 784 francia frankot és 4040 dollárt, továbbá a magyar béke delegáció pénzalapjából megmaradt 143 000 frankot. A bizalmas alapokat Auer volt követ távozásakor ugyancsak jegyzőkönyvvel adta át Szakasitsnak.

307. KÁROLYI MIHÁLY MIHÁLYFI ERNŐHÖZ

(Párizs, 1947. augusztus 25.)

Tisztelettel jelentem Miniszter Úrnak, hogy szolgálati helyem elfoglalásával egyidejűleg családommal együtt a követségi épületben szálltam meg.¹ Amint az Miniszter Úr előtt, de az elmúlt hónapok alatt Párizsban tartózkodó vagy átutazó és a követségen járó személyiségek előtt is ismeretes, a párizsi követség épülete igen rossz állapotban van. Ez a helyzet még inkább súlyosbítja azt a körülményt, hogy a párizsi követség épülete, éppúgy, mint az irodai épület konstrukciója, beosztása következtében már eredetileg sem volt alkalmas arra, hogy rendeltetési célját megfelelően ellássa.

Súlyos mulasztás történt, mert elődöm nem inventár ellenében vette át a követséget, s így ma nem lehet ellenőrizni, hogy a követségi épület berendezése mennyiben hiánytalan.²

A követségi tisztviselők egy része munkáját akkora helyiségben látja el, amelyben az íróasztalon és néhány széken [kívül] másnak már hely nem is jut. A feleknek ablak nélküli folyosón, csigalépcsőn kell megközelíteniük ezeket a szobáknak csak a legjobb indulattal nevezhető helyiségeket. Vároterem egyáltalában nincs, és a követség udvarán várakozó és lézengő felek zaja a munkának nyugodt légkörben való folytatását is erősen zavarja. Az irodai helyiségek fent vázolt beosztása a legminimálisabb biztonsági intézkedéseket is lehetetlenné teszi, mert a felek az udvaron való várakozást megunva, beülnek a követségi tisztviselők szobáiba, ahonnan őket a jelenlegi körülmények között, különösen, ha az időjárási viszonyok az udvaron vagy a lépcsőházban való várakozást nem engedik meg, emberi okokból még csak kiutasítani sem lehet. A követségi irodahelyiségekben uralkodó zűrzavart drámaírói toll tudná csak kellőképpen érzékeltetni.

A követségi lakás és fogadóterem állapotja, ha lehetséges, még ennél is kétségbeesőbb állapotban vannak [sic!]. Függetlenül vagy rongyosak, vagy egyáltalában nincsenek, a padlót borító szőnyegek lyukasak, pecsétetek, a bútorok rongyosak, a szekrények ajtói kiesnek, a fotelek huzatai rongyokban jönnek le, lábai töredeztettek, használatuk veszélyes. Mindehhez hozzájárul még az is, hogy elegendő hálószoba sem áll rendelkezésre, s így leányomnak lakásomban való elhelyezéséről gondoskodni nem is tudnék, ha csak az egyik személyzeti szobában, a manzardon nem helyezem el. A követségi épület berendezésének javítása, új bútorokkal való felújítása igen szükséges és halaszthatatlan feladat. De még talán ennél is fontosabb volna annak az immár 10 esztendeje vajúdo kérdésnek a megoldása, hogy a követség igen sokat érő telkét értékesítve, épületcseré-

vel a követség a város központjától talán valamivel távolabb eső, de megfelelő épületbe költözzék át. Feltétlenül szükséges volna, hogy Miniszter Úr megfelelő szakbizottságot ebből a célból a legsürgősebben Párizsba küldjön, szakértői vélemény megszerkesztése céljából.

Addig is azonban kisebb átalakítások, de főképpen a berendezés felfrissítése és javítása érdekében egy 2-300 000 frankos hitelkeret megállapítása volna szükséges, hogy ebből a javításra még alkalmas bútorokat rendbe hozhassam, a hiányokat pótolhassam, és a szükséges tatarozásokat elrendelhessem. A használhatatlan berendezési tárgyak kicserélésére vonatkozólag bátor vagyok utalni még Budapesten folytatott megbeszéléseimre, miszerint az egyes budapesti missziók megszűnése folytán felszabaduló berendezési tárgyakat a magyar külföldi képviseltek berendezésének felújítására használják majd fel.

Az elhagyott javakból lehetne pár alkalmas bútort, képet, szőnyeget kihozatni - azt hiszem, hogy nagyon érdemes lenne egy pár jó magyar festményt is Párizsba küldeni.³ Ezzel a magyar művészet magas színvonalát lehetne szemléltetnővé tenni.⁴

MOL XIX-J-30-b 2. doboz (egykorú másolat)

¹ Károlyi csak ekkor, többhetes várakoztatás után kapta meg a francia kormány agrément-ját. Ennek okáról Szakasits György ideiglenes ügyvivő a következőket jelentette 1947. július 18-án: Július 10-én a Quai d'Orsay referense, de Leusse „közölte velem, hogy Gauquié útján megkapta a magyar kormány agrément-kérését Károlyit illetően, melyet a francia külügy nagy örömmel nyugtázott. A Quai d'Orsay szeretné a kérést a lehető legrövidebb időn belül teljesíteni, ehhez azonban az adminisztrációnak szüksége van a szokásos adatokra.”

Ugyanis Budapestről nem küldtek életrajzot. Ezt ő megkérte, és másnap Mile követségi titkárral elküldte de Leusse-nak. Mile mellékelt jelentése szerint: „Az átadás megtörténte után de Leusse kijelentette, hogy bizonyos akadályok merültek fel. Ezek nem Károlyi Mihály személyére vonatkoznak, hanem politikai síkon mozognak. A Quai d'Orsay-nak tudomására jutott, hogy Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettes legutóbbi prágai látogatása alkalmával olyan kijelentést tett, hogy Franciaország elvesztette függetlenségét és „un pays acheté” [megvásárolt ország]. Ez a kijelentés rendkívül kellemetlenül érintette a Quai d'Orsay vezetőit, s Bidault külügyminiszter utasította a budapesti francia követet, hogy azonnal kérjen magyarázatot az elhangzott kijelentésért. Bár kifejezetten nem említette, beszéde tónusából kivehető volt, hogy amíg a francia demarsra kedvező választ nem kapnak, KM agrément-je függőben marad.” Szakasits kommentárja szerint ez csak ürügy, „a valóságban inkább arról van szó, hogy Magyarországnak a párizsi konferenciától való távollatása feletti elégedetlensége egy ilyen presszóban jut kifejezésre”. (A Marshall-tervről tartott konferencia.) Másnap elküldte Erős János tanácsost, kinek július 17-i feljegyzése szerint de Leusse elment szabadságra, helyettese fogadta (Puau), aki Károlyi agrément-járól „kijelentette, hogy az iratok teljesen elő vannak készítve arra, hogy Bidault külügyminiszternek bemutatásákból a célból, hogy azt a külügyminiszter a francia minisztertanács elé vigye. Sajnos azonban ...mindaddig nem vihetjük a kérdést a külügyminiszter elé, amíg ő nem kapott kielégítő választ Budapestről a Rákosi miniszterelnök-helyettes kijelentésével kapcsolatos ügyben. Közölte velem, hogy a prágai francia követ teljesen meg van győződve arról, hogy valóban elhangzott egy olyan kijelentés, amely szerint Rákosi miniszterelnök-helyettes azt mondta volna, hogy «Franciaországot dollárokért eladják».” Erős próbált magyarázkodni, nem pontosan idézték stb., mire Puau: Rákosi „szavait szerinte a cseh kommunista párt prágai napilapja is idézte. Ők teljesen tisztában vannak azzal, hogy Károlyi követ évtizedek óta milyen harcos híve volt a francia-magyar barátságának és ezért nem szabad az ügy elhúzódsát úgy felfogni, hogy az Károlyi személye ellen irányulna...” (MOL XIX-J-30-a 22. doboz) Bolgár Elek, a külügyminiszter helyettesét 1947. július 11-én kereste fel Gauquié francia követ, és hivatkozva kormányra „szigorú utasítására”, magyarázatot kért Rákosinak „a francia kormányt és népet mélyen sértő állítólagos nyilatkozatért”. A prágai sajtóértekezleten 1947. június 15-én tett kifogásolt kijelentés G. szerint így hangzott: „Ha egyes országokban, pl. Franciaországban az államapparátust eladták is, vagy az hajlandó magát megvásároltatni, úgy nálunk ez nem fog megtörténni.” (MOL XIX-J-1-k 4 doboz, 4/aa) Összehasonlításképpen idézzük a magyar Külügyminisztérium összefoglalóját: „A francia-magyar viszony az 1947 évben”, amely a Károlyi akkreditálása körüli zavonát így interpretálja: „Július 4-én nyújtotta át a budapesti francia követ a francia kormány meghívását a Párizsban rendezendő európai újjáépítési konferenciára (Marshall-terv). A magyar kormány udvarias hangú jegyzékben utasította vissza a meghívást, melyet a francia kormány július 16-i keletű Párizsban átnyújtott jegyzékével vett tudomásul.

Július folyamán kért a magyar kormány agrément-t Károlyi Mihály számára, mely alkalomból komoly francia-magyar feszültség keletkezett. Egyes tényezők ugyanis egy, a prágai sajtóban Rákosi miniszterelnök-helyettes ottani látogatásával kapcsolatban megjelent közleményt fel akarták használni arra, hogy a két ország viszonyát megzavarják. A Quai d'Orsay bizonyos disszidensekkel és amerikai körökkel szoros kapcsolatot tartó vezetői, to-

vább a francia szocialista párt jobbszárnyához tartozó miniszterek nyilvánvalóan azon dolgoztak, hogy az ún. prágai incidenst elmergesítsék, és az új magyar követ kiküldetését elodázzák. A magyar külügyminisztérium határozott cáfolata után a *budapesti francia követséggel való tárgyalásai, és ezzel párhuzamosan a párizsi magyar követségnek a francia Külügyminisztériumban és parlamentben folytatott felvilágosítómunkája következtében azonban [a dőlt betűs részt a jelentésből törölték] a prágai incidenst levették a napirendről és megadták Károlyi követ számára a kért agrément-t.*

Nyilvánvaló volt, hogy erre az ún. incidensre azért volt szükség, hogy Magyarországnak a Marshall-konferenciától való távolmaradását büntessék." (MOL XIX-f-30c 62/1948)

² A követség nagy mennyiségben fennmaradt iratanyagából úgy tűnik, Auer és beosztottai elég sokat foglalkoztak a hatéves szünetelés alatt ugyancsak leromlott épület és berendezése rendbehozatalával. Leltárakat is készítettett, de hogy mennyire teljesekek ezek, nehéz lenne utólag megítélni. Hiányosságok bizonyára voltak, és a kálciós évekre jellemző lazaság is előfordult. Érdemes megjegyezni, hogy amikor Szántó Zoltán veszi át 1949-ben a követséget, ugyanilyen élesen kritizálja a követség berendezésének állapotát, Károlyi és beosztottai hanyagságát anyagi ügyekben vagy a pénzügyi fejelem terén.

³ Hasonló megmondolásból a követség már 1924-1931 között tucatnyi értékes képet kölcsönzött tartósan a Szépművészeti Múzeumtól.

⁴ Nem közülük Károlyinak az ugyanezen levéltári jelzet alatt található néhány levelét, melyek a felújítás keretében konkrét vásárlásokkal, részrenoválásokkal kapcsolatosak.

308. KÁROLYI MIHÁLY BÖHM VILMOSHOZ

(Párizs, 1947. augusztus 26.)

Kedves Barátom,

csak néhány sorban tájékoztatlak itteni ügyeimről. Levelemet Szakasits György tanácsos úr viszi magával, s e levél megírására főleg a vele kapcsolatos probléma készlet. Szakasits tanácsos úrnak ugyanis megmondottam, hogy a követség politikai irányítását teljesen a magam részére kívánom rezerválni, és így neki tulajdonképpen csak alárendelt szerep jutna. Miután ő az elmúlt két és fél hónapban teljhatalmú politikai irányító volt és ezt a feladatát lendületesen és sikeresen töltötte be, bizonyára nehéz lenne a számára egy ilyenfajta szerep vállalása. Közben elolvastam Szakasits tanácsos úr Pestre küldött politikai jelentéseit is, és őszintén mondhatom, hogy ezek a jelentések kitűnő politikai érzékre vallanak. Mindent egybevetve, az az érzésem, hogy Szakasits tanácsos úrnak, legalábbis most, nem elegendő és megfelelő terrén, ha csupán a spanyol köztársasági kormány mellett képviseli Magyarországot. Természetesen, ha mégis ezt az állását tartaná meg, esetről esetre a franciaországi ügyekben kikérmén a tanácsát, de hivatalosan nem tartozna a követségünkhöz. Éppen ezért erősen ajánlanám, hogy egy, a dinamizmusának, szervezőképességének és politikai érzékének megfelelő feladatot kapjon. A vele való beszélgetés alapján arra a meggyőződésre jutottam, hogy különleges megbízatással, első tanácsosi rangban Washingtonba, Vámbéry mellé kellene beosztani, hogy az ott a magyar reakció kénye-kedvének kiszolgáltatót magyarságot a mai magyar demokráciának megnyerje. Ismerve ezt az amerikai terepet és tudva azt, hogy milyen méreggel itatják Eckhardt, Nagy Ferenc és társaik az ottani magyarokat, ezt a feladatot igen fontosnak tartom, és ennek betöltésére Szakasits barátom igazán alkalmas. Nem is tartózkodna állandóan Washingtonban, hanem a magyarlakta városokat látogatná és időnként Vámbéryvel átbeszelné a dolgokat. Ugyanilyen értelemben írok Mihályfi miniszter úrnak, magának Vámbérynek és Bolgár Eleknek is. Szeretném különösképpen hangsúlyozni, hogy a fent jelzett feladatra egy szociáldemokrata különösképpen alkalmas.¹

Ami a többi ügyeket illeti, ajánlataidat és tanácsaidat meghallgattam. Havas Endre titkárom pontosan beszámolt a megbízásomból Veled folytatott beszélgetésről. Fejtőt kértem sajtóattachénak, Szabó Zoltánt kultúrattachénak és a protocol, valamint reprezentatív ügyek intézésére Pósfay tanácsost. Igaz ugyan, hogy az utóbbival kapcsolatban, illetve a protocol ember kiválasztását illetően Te még nem tudtál határozott tanácsot adni,